

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Testamentum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Sentio itaque Virginem illam posse se soluere obligatione sponsalium simplicium de futuro, per votum simplex castitatis. Ita enim sentiunt magni Auctores: Angel. V. Sponsal. n. 40. *Sextus decimus*, inquit, (scilicet casus quo solvuntur sponsalia) propter votum castitatis postea factum: vt in Cap. Veniens, Qui Cler. vel vouentes, secundum vnum intellectum. citat pro eadem sententiâ Directorium, & Ioannem And. in Cap. De illis, de Sponsalibus. Eandem sententiam vt probabilem tenet Richardus in 4. dist. 27. In tertio principali. qu. 4. §. Decimus. Dominicus Soto in 4. dist. 27. quest. 2. art. 5. sic ait: Vtrum per votum castitatis dirimantur sponsalia, disputari solet: attamen in dubium vocari non debet quò minus tale votum sit licitum, atque adeò sponsalia dirimens, cum sit melioris frugis, que exceptio semper in sponsalibus implicatur. vide sequentia. Omitto Recentiores, qui passim hanc sententiâ sequuntur. Eadem sententia colligitur ex D. Thoma in Addit. quest. 53. art. 1. ad 1. Propter votum, inquit, simplex sponsalia sunt dirimenda. & Siluester Verbo Sponsalia, num. 10.

Itaque censeo securè permitti posse isti Virgini vt votum castitatis, in seculo manens, emittat; & sic sese ab obligatione sponsalium simplicium liberet.

CASVS VII.

Titius magna vir nobilitatis, multo tempore inescatus amoribus puella inferioris conditionis, vult cum ea inire matrimonium, sed planè clanculum ob graues causas. Quare petit secum dispensari in proclamationibus, & vt coram ignotis testibus & Religioso aliquo Sacerdote liceat contrahere.

QVÆRITVR, An validè & licitè talis dispensatio indulgeri possit?

R Espondeo, Dubium non esse quin matrimonium secundum formam propolitam contractum, sit validum: non enim requiritur vt testes norint eos qui contracturi sunt, neque vt proclamationes fiant; & ex parte Sacerdotis assistentis sufficit vt ei sit facta potestas ab Illustrissimo Domino Nuntio, vel Archiepiscopo, quorum iurisdictioni vterque, vel saltem alter contrahentium subest.

Sed dubitari meritò potest, Vtrum expediat huiusmodi potestatem dari, & tale matrimonium permitti. Sanè si res generatim consideretur, videtur id periculosum. Primò, Quia si vir iste velit malignè agere, poterit postea, quando liberit, cum alia matrimonium publicè contrahere, & negare priorem coniugem: quia testibus de priore contractu conuinci nò potest, cum illum non noverint. Nec Sacerdos ille Religiosus poterit solus se illi opponere; neque fortè, si posset, id expediret. Secundò, Quia verendum ne nascatur scandalum: putabitur enim passim esse concubina. imò si quid amici intellexerint, debet ipsemet dicere esse concubinam, quia nolet fateri vxorem. Tertio, Proli fiet iniuria, quia non poterit succedere, & habebitur illegitima.

His tamen non obstantibus, puto in particulari eas posse circumstantias concurrere, vt expediat huiusmodi matrimonium permitttere, & potestatem dare Sacerdoti vt illi assistat: vt si vir ille nobilis ita esset amoribus istius puellæ implicatus vt

non speretur posse ab ea auelli; & aliàs crebrò in periculo mortis, & consequenter aeterna damnationis versaretur, nulloque modo expediret amicis tale matrimonium innotescere. Hoc sanè euentu charitas videtur postulare vt ei talis modus contrahendi permittatur ne pereat; quia cum hic modus non sit ex se malus, ratione circumstantiarum poterit fieri vt omnino sit licitus & expediens, quales circumstantiæ videntur esse, quas proposui. Confirmatur, quia Ecclesia ob salutem animarum sæpè dispensat in voto castitatis perpetuæ & religionis, quod sanè longè maius est & difficilius.

Ad Primum incommodum: Non est præsumendum illum velle malignè agere, quia aliæ causæ multæ possunt incidere cur ita contrahere velit. Ad Secundum: Non erit scandalum si occultè ad eam accedat. Ad Tertium: Cauere seu prouidere debet aliquo scripto, vt constet postea liberos fuisse legitimos, & vt eam portionem consequantur, quæ iure debebitur.

TESTAMENTVM.

CASVS I.

Titius Martia necessaria heredi sua reliquit testamento bona sua cum onere, vt si vel Religionem ingrediatur, vel calibatum colat, Legataria tantù sit, & certâ summâ contenta, reliqua verò distribuantur in pias causas.

QVÆRITVR, Vtrum hoc testamentum censerè possit validum?

R Espondeo, Expenfis verbis huius testamenti: Primò, Mihi videtur hoc testamentum esse irritum. quia Titius Martiam suam nepem, quæ loco patris sui succedere debet vt hæres, non instituit hæredem prout iure debebat; sed si colat calibatum, vel ingrediatur religionem priuatillam iure hæredis, & ex hærede vult esse legataria, & contentam mille florenis. hoc autem facere non potest. Vnde hoc testamentum est irritum duplici nomine: Primò, Quia in casu præfenti quo Martia colit castitatem in sæculo, vel si ingrediatur religionem, testamentum hoc caret institutione hæredis. Secundò, Quia ipsa repræsentans proprium & vnicum filium Titij, suum parentem, non instituitur hæres, sed excluditur hæreditate, & iubetur esse contenta certâ summâ vt legataria, hoc autem testamentum reddit irritum. Nec sufficit, quòd relinquat ei per modum legati aut donationis, vel alio modo, quod legibus ei erat debitum: vt expressè habetur Authent. *Vt cum de appellatione cognoscitur §. Aliud quoque capitulum. item ex Authent. Non licet, & Authent. Ex causa, C. De liberis præteritis.*

Secundò, Etiam ponèremus ipsum testamentum hac ex parte non esse inualidum (quod tamen non putamus:) tamen certum est ei deberi tertiam partem bonorum, iure communi debitam: neque posse illam minui ob religionis ingressum, vel calibatum in sæculo, ex omnium Doctorum sententiâ. vnde ipsa ad eius supplementum agere posset. Neque notabilis summa pecuniæ quæ patri eius data fuit, in hac legitima computanda est, cum illa à Titio in eum finem data non fuerit, vt i suppono. Legitima enim censenda tertia pars bonorum tempore mortis inuentorum,

A * iij quando

Præteritio hæredis necessarii si colat calibatum.

Si hæres necessarius non instituitur hæres, irritum est testamentum.

Item si non relinquitur legitima.

Quam censenda legitima.

Electio Sacerdotis qui matrimonio assistat.

17 Dispensatio hæc est valida.

Sed regnare licet illicita.

18 Circumstantiæ quædam possunt esse favore licitæ.

quando sunt pauciores quam quinque proles. Itaque cum Martia sit vnica hæres, omnino debetur ei tertia pars horum omnium tanquam vera legitima. Nimis avara & odiosa esset illa interpretatio, quæ ea, quæ donata Ioanni vnico filio Titij parenti Martiæ, computarentur in legitimam, cum aliæ nullæ proles sint in quarum incommodum cedat ista donatio. Colligitur Authent. De triente & semisse, §. 1. & 2. Authent. Nouissima. & Auth. Vnde si pater, C. De inoffic. testament.

Ad ea quæ hic obijciuntur de testamentis factis ad piam causam, quasi pia causa possit hæres institui præterito hærede necessario: Respondeo, Hoc testamentum non videri factum ad piam causam saltè principaliter, quia pia causa hic nõ instituitur hæres, sed ei relinquitur residuum bonorum instar legati, excluso antea legitimo hærede. Imò videtur factum contra piam causam, cum hæres auocetur per hoc ab ingressu Religionis, & consilij Euangelicis: quod illicitum esse & irritum colligitur ex L. De nobis, §. 1. C. de Episcopis & Clericis. Deinde etiam si diceretur factum ad piam causam, tamen quando superest legitimus hæres qui necessario erat instituendus, non potest præteriri vel exheredari sine iusta causa.

Vtrum autem in eo casu sit planè irritum, an solum cõpetat hæredi querela inofficij ad supplementationem legitimæ, Iurisperitis disputandum relinquo.

CASVS II.

Fulvia à sua matertera hæretica in quadrante hæres instituta cum onere restituendi hereditatem Titio, si statum religiosum vel spirituales capesseret. Fulvia facta est Beguina.

QVÆRITVR, Vtrum ex vi illius testamenti teneatur relinquere illa bona Titio, nec possit de illis disponere in pias causas?

Respondeo, Fulviam posse, non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro externo, si ius diceretur, de illis bonis in pias causas disponere.

Probatur Primò, Quia tota illa dispositio fuit irrita, vtpote hæreticæ, & in hæresi publica mortuæ. Atqui hæreticis prohibitum est testari, & facti sunt intellabiles; vt patet L. Manichæos C. de Hæreticis, vbi dicitur: Ergo & suprema illius scriptura irrita sit siue testamento, siue codicillo, siue epistola, siue quolibet alio reliquerit voluntatem, qui Manichæus fuisse conuincitur: quod postea extensum ad omnes hæreticos, etiam ad credentes, id est, ad eos qui generatim credunt quod aliqua facta hæreticorum, v. g. quod Caluinitæ, Lutherani, Anabaptistæ &c. docent, aut credunt. item ad fautores & defensores, vt patet Auth. Credentes, C. eodem titulo, quæ est Frederici Imperatoris. Et Cap. Excommunicamus, §. Credentes, de hæreticis; vbi Concilium Generale Lateranense repetit & confirmat Authenticam Frederici. Si testamentum talium est irritum: ergo non potest obstringere successores ab intestato, nec illis aliquid onus imponere, sicut nec executoribus; quia dispositio irrita & nulla nullam vim habet obligandi. Manet ergo Fulvia tam libera, quam si nulla talis clausula testamento apposita fuisset; aut si ab intestato sine vilo testamento successisset. Quare si-

cut tunc potuisset de illis bonis ad salutem animæ suæ disponere, ita & modò poterit.

Probatur Secundò: Quia etiam si testamentum esset validum, illa clausula, qua iubetur restituere Titio hereditatem, si ipsa statum spiritalem acceperit, habenda est pro nõ adiecta: vnde illam nullo modo obligat in foro conscientiæ. Antecedens patet: Quia illa clausula præsumitur adiecta in odium & veluti in pœnam status Ecclesiastici, vtpote ab hæretica: cuius etiam signum est quod expressè hæredibus suis in sæculo manentibus permittat vt omnia ista bona alienent & distrahant prout ipsis bonum & expediens visum fuerit; & statum Ecclesiasticum capessentibus non permittat dispositionem: Neque dici potest, quod Ecclesiasticis hoc non permittat, quia non sunt habituri liberos quibus ea relinquunt; secularibus autem permittat, quia sunt habituri liberos: hoc, inquam, dici non potest; quia non semper præsumuntur seculares habituri liberos; nam & ipsa testatrix liberos non habuit, etsi multis annis fuerit iuncta matrimonio; & secularibus absolute permittit alienationem, siue habeant liberos, siue non: ergo non tam causâ liberorum manentium in sæculo, quam in pœnâ susceptæ Religionis id videtur statuisse: ac proinde censeri debet non adiectum tanquam conditio turpis puniens susceptionem status spiritualis.

Confirmatur, Quia illa conditio auocat à meliori bono, nimirum à statu perfectionis & consilij Christi: ergo haberi debet pro non adiecta. argumento L. Titia, 7. De condit. & demonstrat: sicut olim iure Pandectarum conditio Si non nupsit, censetur pro non apposita; quia putabatur auertere à maiore bono, vt communiter tradunt Doctores in d. L. Titia.

Hinc passim docent Doctores, Si leges hac forma, *Lego Titia 200 si nupsit, 100 si Religionem ingreditur; Titiam habituram 200. etiam si Religionem ingressa fuerit: quia illa conditio si nupsit, quatenus potest auertere à Religione, habenda est pro non adiecta: Siluester V. hæreditas. 4. q. vltima. Medina, C. De restit. qu. 23. Panor. cap. In presentia de Probat. estque communior sententia Doctorum. & fatetur Molina distinct. 207. cum Couarr. esse probabilem. Colligitur aperte Nouella 123. de sanctiss. Episcopis, cap. 37. vbi sic habetur, Si quis sub conditione nuptiarum, siue liberorum, siue dotis causa, siue antenuptialis donationis, donauerit, siue reliquerit suis liberis, siue alij cuiuscunque personæ hereditatem siue legatum; aut ab initio pure relinquens eis, oneret eos substitutione aut restitutione, aut sub vna prædictarum conditionum reliquerit, vel donauerit, substitutiones verò vel restitutiones eis fecerit adiectis conditionibus quibuscumque ex his quæ superius enumerata sunt: sancimus si personæ talibus conditionibus subiectæ siue masculi siue femina monasteria ingrediantur; aut Clerici, aut Diaconisse, aut ascetice fiant; tales conditiones inualidas, & pro non scriptis esse. Hoc autem solatio & Clerici & Diaconisse fruuntur, si vsque ad vitam suam in his perseverauerint; vt res sub tali conditione donatus aut relictas, ad pia opera expendant, aut relinquunt.*

Dices, Id ita statutum ab Imperatore, quia præsumebat talem testatorem vel donatorem de monasterio vel statu Ecclesiastico non cogitasse, & si cogitasset, cum non fuisse talem conditionem additurum. Vnde Imperatorem non velle vt hæc

Pia causa non potest institui hæres præterito hærede necessario.

Substitutio seu fidei-cõmissam in odium Religionis.

Hæretici sunt intestabiles.

Item fautores & defensores.

Clausula Si statum religiosum acceperit, habetur pro non adiecta.

1. Reputat statum Ecclesiasticum.

2. Reputat consilij Christi.

3. Reputat legibus.

Nouella 123.

6 Obiectio, quod hæc Nouella nitatur præsumptione, locum

locum habeant, quando testator expressè monasterium excludit.

Refellit.

Respondeo, Hæc expositio est contra communiorē ac receptiorē Doctorum sententiam, qui docent hanc constitutionem non procedere ex præsumptione, sed absolutè in fauorem sanctioris vitæ esse factam, ne quis à statu sanctioris vitæ per huiusmodi clausulas abstraheretur. Sicut olim iure digestorum diximus conditionem illam *si nō nupsit*, habitam pro non adiectâ, ne quis per eam à nuptijs, quas putabant præstare vitæ cœlibi, auerteretur. Ita auctores supra citati, & passim Iuris vtriusque interpretes, quos citat Felinus Cap. *In præsentia*, de Probat. nu. 37. vbi idem Felinus hanc sententiam egregiè tradit. Quomodo enim præsumi potest talis incogitantia in factione testamenti, cum homines omnia solent perpendere, omnes status animo voluere, vt de rebus suis iuxta suum affectum disponant; maximè cum mentio nuptiarum & liberorum insinuet mox cogitationem status religiosi; nihilque sit tam procliuè quàm ex cogitatione illius, in cogitationem huius status delabi? Deinde, quomodo præsumi potest talis affectus passim in hominibus erga monasteria vel statum religiosum, quo, si cogitarent de illo, vellent illi tantundem relinquere? Sanè nec tempore Iustiniani, nec postea passim in hominibus talis affectus fuit, sed potius contrarius: putant enim perire familiæ quod ad monasteria peruenit. Vnde idè Imperator statuere coactus est ne proles ob ingressum monasterij possent priuari legitimâ, sed ea simul transiret in monasterium; vt patet eadem Nouellâ cap. 41. Et alia multa in fauorem monasteriorum, & vitæ sanctioris eadem Nouellâ sanxit, vt patet cap. 38. vbi bona ingredientis monasterium iubet deferri monasterio, nec patitur à sanguine iunctis occupari: & cap. 39. vbi solutis sponsalibus per ingressum monasterij, vult solùm simplices arras reddi, nihil amitti &c. Ex quibus omnibus colligo illam constitutionem non procedere ex præsumptione, sed ex eo, quòd pietati voluit fauere. Ex his patet non videri dubitandū quin clausula illa sit habenda pro non adiectâ, etiam si aliàs testamentum validum esset.

7
Prædicta clausula non comprehendit Fuluiam.

Beguina non debent censeri religiose, vel ecclesiasticæ.

Tertiò, Etiam si clausula illa vim obtineret, neque Fulvia inde posset se tueri; tamen adhuc ex alio capite defendi potest; eò quòd illa clausula ipsam non comprehendat, ac proinde non magis ipsam obstringat, quàm si non esset apposta, cum sit illi omnino impertinens. Ratio est, quia institutum Beguinarum non est status religiosus, aut spiritualis alicuius Ordinis. Primò, quia non est status. Ad rationem enim status requiritur immobilis obligatio, vt docet D. Thomas 2. 2. q. 183. art. 1. & Cajet. qu. 184. art. 4. At Beguinae non habent immobilem obligationem; quia solùm habent votum temporale, & possunt egredi quando volunt. Secundò, quia status religiosus nullus est nisi qui habet tria vota substantialia, & proficitur regulam à Sede Apostolica approbatam; vt communiter docent Theologi cum D. Thoma 2. 2. qu. 184. art. 4. & qu. 189. art. 2. ad 1. & Canonistæ Cap. *Cum ad monasterium*, de Regularibus. At Beguinae non profitentur tria illa vota, nec habent regulam à Sede Apostolica approbatam. Tertiò, quia nullum institutum est Ordo, vel status religiosus, nisi sit ipse-met, & non solùm regula à Sede Apostolica approbatus: vt constat Cap.

Ne nimia, de Religiosis domibus, & Cap. *Religionum*, in 6. estque certa doctrina omnium Doctorum: tale autem non est institutum Beguinarum. Denique quòd illud institutum non sit status Ecclesiasticus aut religiosus ex eo manifestum est, quòd Beguina, Antuerpia, vbi hæc res agitur, non sunt exemptæ à vectigalibus & foro seculari, tanquam veræ Laicæ.

His adde, cum hæc clausula sit in odium piæ causæ, stricte nomen status religiosi esse accipiendum; ne alijs pijs causis hoc nomine non comprehensis noccat.

Nec obstat quòd testatrix dicat, *Qui se tradent spirituali statui, qualis est Ordo aliquis monasteriorum, conuentus virorum & seminarum, vel similes spirituales obligationes*; vbi extrema illa verba, *Spirituales obligationes*, videri possint complecti Beguinas; hoc, inquam, non obstat: quia illa verba intelligenda non de quavis obligatione spirituali (alioquin si votum castitatis apud se nuncuparet manens in sæculo, excluderetur, etiam si haberet postea vel antea liberos, quod est absurdum, & contra mentem testatricis) sed de obligatione constituente statum religiosum alicuius Ordinis, vel etiâ fortè sacerdotalem. Voluit enim varijs modis exprimere statum regulare, vt illum excluderet: cuius euidentis signum est, quòd idem sæpè repetens in eodem testamento, non repetat illa verba, sed solùm exprimat statum spirituale *Geestelycken staet*. Itaque omnibus illis verbis nihil aliud voluit significare, quàm statum religiosum, & fortè etiam sacerdotalem, vt dictum est.

8
Quid proprie intelligendum per statum spirituale.

Ex his infertur Primò, Fuluiam non teneri restituere illa bona Titio, qui ipsi fidei-commissaria substitutione subrogatus est. Primò, quia non tenetur seruare dispositionem testatricis, vt pote quæ sit irrita & nullius roboris; & ipsa illi ab intestato succedere debeat. Secundò, quia conditio, sub qua est fidei-commissum, habenda est pro non adiectâ. Tertiò, quia conditio illa in ipsa locū non habet.

9
Conclusio.

Infertur Secundò, Fuluiam posse disponere de illis bonis in piæ causas, siue ingrediatur Religionem, siue maneat in sæculo. Quia cum onus fidei-commissi sit nullum, & ipsam nullo modo grauet, nihil est vnde prohibeatur liberè de illis bonis disponere, tanquam hæres ab intestato. Et quidem si in sæculo maneat, ipsa testatrix facit ei potestatem disponendi in vita pro suo arbitrio, & commodo, & pro vt negotia eius exigent, vel vtile erit. quibus verbis nullo modo excluduntur negotia pietatis & salutis. Nihil enim magis expediens aut commodum, quàm quod negotio salutis est expediens.

Infertur Tertiò, Fuluiam, etiam si secularis maneat, posse hæc bona etiam testamento ad piæ causas relinquere. Quia cum ostensum sit testamentum testatricis esse irritum, non potuit illam obligare in conscientia ad relinquendum ea, quæ ipsi in vita supersessent, amicis secularibus. Deinde, quia verba testamenti non obstant: nam quando dicitur, *quod non possint bona restantia, testamento, vel codicillo, vel donatione mortis causa alienari in extraneos*, non excluduntur piæ causæ, sed solùm prophana: Christus enim cui datur in suis membris, & ad cuius honorem dantur, & anima ad cuius utilitatem dantur, non censentur extranei. Nō enim spectanda est persona cui datur materialiter, sed formaliter, & ipsa ratio dandi. Nec obstat quòd Fulvia approbatit testamentum: quia per

A * iij hoc non

hoc non intendit sibi obligationem imponere ad obseruandas omnes eius clausulas, sed ad se tuendum in foro externo, quatenus testamentum ipsi fauet.

Infertur Quartò, Quòd, etiamsi Fulua uoueret castitatem & obedientiam perpetuam apud Beguinam, non tamen idcirco censenda esset religiosa aut Ecclesiastica: quia ad hoc requiritur status immobilis, & tria vota substantialia. Religione approbata: vel certè Ordo facer.

10 Petes: Quid si contingeret Fuluiam successu temporis emittere votum castitatis perpetuæ & permanstonis in Beguinagio, Vtrum rogata ad instantiam partis aduersæ à Iudice sub iuramento an aliquod votum fecerit, aut Beguinagio se voto obstrinxerit, possit negare, dicendo Se nullum votum fecisse, nec esse villo voto obligatam, addita aliqua restrictione mentali?

Licet in casu negare, & iurare cum mentis restrictione.

Respondeo, Illam cum iuramento posse negare, tacitam restrictionem mentalem habente, v.g. intelligendo de voto quo efficiatur religiosa, aut persona propriè Ecclesiastica, sicut sunt verè religiosi: de quali voto Iudex intelligit, vel certè deberet intelligere suam interrogationem: vel intelligendo se non ita fecisse vt teneatur in iudicio confiteri. Ratio est, quia nemo tenetur fateri in iudicio aut extra aliquid occultum, ex cuius patefactione illi sequeretur damnum, vel ablatio eius quod ipse iuste possidet: quam ob causam non tenetur fateri crimen occultum. Vnde eo sensu quo potest illud negare simpliciter & absque iuramento, potest illud etiam negare cum iuramento, si necessitas postulet. Sic Doctores multi docent eum, qui ad portas ciuitatis rogatur ab excubitoribus, an non transtulerit talem urbem vbi putant grassari pestem, si ille scit ibi pestem non grassari, vel ita obiter & cautè transtulit vt moraliter certus sit nihil in se esse periculi, posse cum iuramento negare se illum locum transtulisse. Vide lib. 2. de Iustitia, q. 42. dubit. 9. vbi id fuscè multis rationibus, exemplis, & auctoribus probatur.

CASVS III.

Onus fideicommissi eliditur per ingressum monasterij.

Titius instituit sororem suam Adrianam heredem cum hac clausula: Casu quo soror mea Adriana moriatur absque hærede è suo corpore & legitimo matrimonio, volo vt eo casu omnia bona per me relicta redeant ad proximiores consanguineos viuentes, ea conditione vt soluant omnia mea debita &c. Adriana ingressa est monasterium capax successions, non inuito matrimonio, nec liberis susceptis.

13 *QVÆRITVR, Vtrum substitutis debeant obuenire ea bona statim emissà professione, an expectanda sit mors eius naturalis? Item: An absolutè possint in monasterium transferri, ita vt fideicommissum expiret?*

Respondeo, & Dico Primò, Substitutis non videri vllum ius competere ante mortem naturalem Adriane. Testator enim manifestè intelligit mortem naturalem, & veram: professio autem non est mors vera, sed ficta, & solum dicitur mors ratione quorundam electuum: ergo non

est coarctanda ad professionem, quasi mortua dicatur esse sine liberis, quia est professæ. Confirmatur, quia in pijs causis tanquam maximè fauorabilibus benigna & fauorabilis interpretatio facienda est. Itaque fideicommissum illud saltem vsque ad mortem naturalem Adriane monasterio relinquendum est.

Dico Secundò, Non solum talis hæreditas monasterio vsque ad mortem Adriane, sed absolute & in perpetuum relinqui potest; ita vt monasterium tanquam filius excludat substitutum, & fideicommissum per professionem expiret. Habetur expressè Nouella 123. cap. 37. *Si quis sub conditione nuptiarum, sive liberorum, sive dotis causa donauerit sive reliquerit suis liberis sive alij cuiuscunque hæreditatem aut legatum &c. Sancimus si persone talibus conditionibus subiecta sive maris sive femina, monasteria ingrediatur, tales condiciones inuvalidas, & pro non scriptis esse: & paulò post: In personis enim qua in monasterium vel asceterium ingrediuntur, & relinquunt huiusmodi conuerationem castam, monasterio aut asceterio, vbi à principio ingrediuntur res sub tali conditione donatas aut relictas cum alia eorum substantia competere volumus. Excipit tamen nisi substitutio facta sit in aliam causam piam.*

12 Monasterium tanquam filium excludit substitutum.

Idem insinuat Auth. *Nisi rogati*, C. ad S. C. Trebellianum. Idem definitur Cap. *In presentia*, de Probationibus, illis verbis: *Intelligendum non est sine hærede decedere qui monasterium sibi heredem instituit.* vbi Glossa V. *Instituit: Ingressus monasterium fingitur habere heredem, cum rogatus est restituere priuato, vel cum priuatus ei est substitutus.*

Eadem est communis sententia Doctorum, vt docet Antonius Gomezus *De substit. fideicommissi*. n. 34. Couarr. l. 1. variarum resolut. cap. 19. nu. 6. & sequent. Molina disp. 190. §. *quando quis*, vbi citat alios.

Ratio est, vel ne quis hac ratione, si cogatur fideicommissum alijs relinquere, retrahatur à statu perfectiore; vel quia monasterium est instar filij, vt passim Doctores volunt; vel denique quia præsumitur testator nõ minùs dilexisse monasterium, quam filios grauati fideicommissò. vnde si de eo, ac professione emittenda in eo per heredem grauatum cogitasset, non fuisse prælatum fideicommissarium monasterio. Itaque non videtur dubitandum quin vtroque Iure & Canonico & Casareo passim apud Catholicos recepto, monasterium excludat fideicommissarium in hoc casu, illique possit hæreditas relinqui.

Nec obstat quòd in dispositione sit apposita conditio talis, *Si decedat sine hærede ex suo corpore & conditio matrimonio legitimo*; quia nihilominus monasterium est præferendum substituto: vt expressè docet Couar. suprà nu. 11. addens hanc sententiam frequentiori Doctorum calculo receptam in d. Auth. *Nisi rogati*. & in d. Cap. *In presentia*. Et esse opinionem magis communem asserunt Alex. consil. 121. l. 2. nu. 11. Decius in d. Cap. *In presentia*, num. 59. Molina suprà, & alij quos citat Couar. Id probat ratio allata, & colligitur ex Nouella Iustiniani, qua absolute sancitur omnes tales conditiones de liberis suscipiendis esse inuvalidas & pro non scriptis habendas, si hæres grauatus monasterium ingrediatur.

CASVS

CASVS IV.

Substitu-
tio ad
vltus pau-
perum.

D. Clara testamento relicta sunt octo millia aureorum, vt ex ijs reditus constituatur, cum ea clausula, Vt si ipsa sine liberis decedat, is reditus impendatur vel in dotem orphanorum nubentium, vel filiarum tenuioris fortunæ vt Religionem ingrediantur. Postea verò ipsa D. Clara Religionem ingreditur.

QVÆRITVR Primò, An vsufructum illius reditus transferre possit in monasterium: & an etiam proprietatem?

QVÆRITVR Secundò, Si non potest transferre proprietatem in monasterium, ad quæ species post eius mortem decernere vt vsus fructus impendatur vel nubentibus, vel Religionem ingredientibus?

14

Perpenis omnibus quæ Domina Clara Serenissimi Principis voluntate huc ad me directa proposuit.

Ad Primum: Respondeo, Si D. Clara Religionem ingrediatur, saltem vsufructus illius reditus, qui ex 8000. aureorum constituatur, pertinebit ad monasterium: quia ipsa D. Clara etli extra monasterium maneret, haberet vsufructum per totam vitam, donec morte naturali defungatur; vt aperte ex testamento colligitur.

Imò valdè probabile est D. Claram non solum vsufructum, sed etiam proprietatem & dominium illius reditus posse in monasterium iure perpetuo transferre. Quia ex communi serè Iuris spirituum sententiâ non censetur sine liberis decedisse, qui monasterium ingreditur, cum monasterium sit liberorum instar. Accedit, quod omnis clausula quæ aliquo modo retraheret ab ingressu Religionis, habeatur pro non adiectâ in vltimis voluntatibus: Nouella 123. cap. 37. de sanctis Epif. & Authent. Nisi rogati, C. ad S. C. Trebellianum; ita sentiunt plerique Doctores.

Si tamen sequamur sententiam contrariâ, quòd nempe non possit proprietas & dominium talis reditus in monasterium transferri, quæ sententiâ etiam valdè probabilis est, quamque tenet Couar. l. 1. variarum cap. 19. cum multis quos citat, & Molina disput. 207. debebunt fructus illius reditus post mortem Claræ impendi vel in dotem orphanorum nubentium, vel in dotem filiarum tenuioris fortunæ vt Religionem ingrediantur, vt manifestum est ex verbis Testamenti.

Ad Secundum: Resp. Electio alterius partis in hac alternatiua, videl. vt vsufructus istius reditus impendatur vel in dotem orphanorum nubentiũ, vel puellarum religionem ingredientium, singulis vicibus pertinebit ad Episcopum, ad quem pertinet omnis executio piarum causarum in defectum aliorum executorum: non verò pertinebit ad Principem.

CASVS V.

Hares institutus vt in pauperes hereditate erogat.

Sempronius institutus est hares à Titio ea mente, vt quod solutus legatis supererit, Sempronius in pauperes conferat.

QVÆRITVR, An Sempronius partem illam in qua institutus est hares, sibi possit retinere?

17

Respondeo, Verius omnino esse Sempronium partem illam in qua institutus est hares à Titio, non posse sibi retinere. Ratio est, quia vel Titius intendit Sempronium verè instituire heredem in residuo illo quod solutus legatis supererit, cum obligatione & grauamine illud conferendi in pauperes: vel non intendit illum instituire, sed solum finxit, nomine heredis intelligendo tantum & intendo illum facere executores, vt in casu proposito factum indicatur.

Si primo modo, Sempronius non potest illud residuum retinere, sed vt summũ detrahare Trebellianicam, vt in alijs fideicommissis; vt patet L. 1. & sequent. C. ad Senatus Consultum Trebell. & §. Sed quia stipulationes, Instit. de fideicommisarij heredit. Sed hic non potest Trebellianicam detrahare, quia à legatis pijs non detrahitur, nisi fortè hares ipse sit pia causa. Couar. de Testamentis c. 18. n. 13. Authent. Similiter. C. ad L. Falcidiam.

Si secundo modo, non potest etiam retinere; quia testator nõ intendit ei quidquam donare aut relinquere, sed solum simulare, idque ipse nouit, vt suppono. quo casu nulla lex ei quidquam iuris tribuit, nisi sit hares ab intestato, & testamentum careat aliqua necessaria solemnitate, iuxta sententiam Couarr. & multorum aliorum.

CASVS VI.

Legatum pauperibus relictum, sed in Religiosos distributũ.

Titius Pater spiritualis Capuccinorum scribit ad Magistratum vt partem legati quatuor millia aureorum relictorum ad distribuendũ pauperibus, vellent applicare Capuccinis, cum illi reuerà sint inter pauperes illius oppidi. Magistratus hac occasione bonam aliam partem distribuit alijs monasterijs, ad cõ vt pauca vel nulla portio peruenierit ad viduas & orphanos, quos tamen in suo Testamento Sempronius maximè commendat.

QVÆRITVR, Virum Titius scribendo ad Magistratum peccarit? & Magistratus reuè de legato isto disposuerit?

Respondeo, Titium non peccasse scribendo ad Magistratum vt pars legati 4000. aureorum relictorum ad distribuendũ pauperibus, vellent applicare Capuccinis, cum illi reuerà fuerint inter pauperes illius oppidi. Quando enim aliquid relictum est distribuendum pauperibus loci, non sunt excludendi Religiosi pauperes, nisi constet aliam esse mentem testatoris, vel eius qui illa contulit. Atqui hæc mens habitualis Sempronij testatoris qui sub fideicommissio illa 4000. reliquerat, erat vt monasterio Capuccinorũ inde aliqua darentur. Itaque certum est Titium ea in re non peccasse: interpretatus est enim istam dispositionem eo modo quo quiuisset doctus & prudens interpretaretur.

Nec obstat quòd ea occasione Magistratus etiã in alia monasteria aliqua contulerit, & pauca vel nulla in orphanos & viduas, de quibus tamen Sempronius in sua dispositione maximè cogitabat; quia id Titius, cum moneret Magistratum edando aliquid domui Capuccinorum, prouidere non potuit, saltem ei non occurrit; vel si occurrit, non putauit esse periculum, quòd ita essent facturi.

Magistratus

Non censetur sine liberis decedisse, qui monasterium ingreditur.

15 Contrariâ est etiam probabile.

16 Electio pertinet ad Episcopum.

18 Titius rogando Magistratum, non peccat.

Neque ad magistratum peccatis sic distribuendo.

Magistratus quoque merito ita potuit interpretari dispositionem Sempronij: nam quando non constat de contraria mente testatoris, nomine pauperum etiam comprehenduntur monasteria, praesertim quae egent. Imò pia causa omnes hoc nomine in iure comprehendit solent. Et sanè nullis pauperibus salubrius datur quam Religiosis, qui sunt pauperes spiritu, qui recipiunt datores in aeterna tabernacula; de quibus dictum, Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem, ut pulchrè Hieronymus epist. 8. ad Demetriadè sub finè, & 53 contra Vigilantium. Itaque non expedit quidquam amplius mouere. Nam credo Magistratum nullo modo peccasse: & quamuis aliquid erroris commissum esset, moraliter est impossibile illam pecuniam à monasterijs recuperare: nec posset id fieri sine graui motu & scandalo.

sim ab omnibus pijs, etiam non Episcopis. Quà in re Doctores Louanenses dant alijs bonum exemplum; qui etsi pleraque sua bona labore & industria sua comparauerint, tamen quia simul aliquod beneficium Ecclesiasticum habuerunt, ferè omnia relinquunt ad pias causas pro salute animæ suæ, & bono Ecclesiæ: & parum relinquunt suis consanguineis etsi tenuibus. Multò magis id deberent facere Episcopi, non modò quoad eam partem, quæ sustentationi fuit superflua; sed etiam quoad omnia, quæ ab Ecclesiâ acceperunt, & in morte superflua.

Laudantur Doctores Louanenses.

Dico Tertio, Episcopum & quouis beneficiarios absolutè non teneri eam partem, quam iure infumere poterant, & de industria sibi subtraxerunt, in causas pias impendere; sed posse eam consanguineis relinquere. Ita Nauari, Couar. & alij.

Petrus Ferrari de sibi subtraxit.

Dico Quarto, In illis locis ubi Camera Apostolica habet ius spoliiorum, ibi non possunt testari de bonis ex Ecclesiâ acquisitis, absque facultate & priuilegio Summi Pontificis. Ratio est, quia tale testamentum cedit in damnû Camerae Apostolicæ. Hinc Episcopi in regno Castellæ, & in totâ Italiâ, non possunt testari absque hac facultate: quia Camera seu Fiscus Apostolicus habet in istis locis ius spoliiorum, mortuis Episcopis. Imò in Italiâ nullus beneficiarius potest sine simili priuilegio testari de bonis ex beneficio acquisitis: quia Camera habet ius spoliiorum in omnibus beneficijs.

Licentia testandi in quibusdam locis.

Dico Quinto, In Belgio, Germaniâ, Galliâ, & Lusitaniâ non habet Camera hoc ius, ne quidè in bonis Episcoporum, ut docet Nauari. Tract. de Spolijs Clericorum, num. 14. Vnde non videtur absolutè hæc facultas necessaria. Quam sententiam puto omnino veram, quoad testamenta, vel dispositiones ad pias causas. Quoad alia, puto etiam consuetudine obtentum, ut non censetur necessaria: cui consuetudini quoad hoc, licet Episcopi huius patriæ stare possunt, modò disponant de eâ parte, quam licet impendere potuissent, sicut dictum est. Consuetudo enim facere potest, ut talis petitio licentiæ testandi non censetur amplius necessaria; etiamsi olim necessaria fuerit.

Provincia exempli.

Quòd ad donationem inter viuos attinet, quæ fit ad pias causas, nullo iure illa vel Episcopo, vel alteri Clerico est prohibita, etiam retento vsu ad vitam. Imò est Canonibus valdè consentanea, & ipsi sacra Scripturæ. Melius enim est in vitâ benefacere, quàm post mortem &c. Ecclesiasticis 14. vers. 12. & sequent.

Licentia est donatio inter viuos ad pias causas.

Hereditas repudiata. Vel incapacibus relicta.

CASVS VII.

Hereditas ex Testamento defertur illis qui sunt incapaces, ut sunt Capuccini; vel delata repudiatur.

QVÆRITVR, Ad quem illa hereditas peruenire debeat?

19

Respondeo, Talem hereditatem deuolui ad alios hæredes iure accrescendi, etsi testatoris intentio fuerit ut applicarentur pijs causis alijs. Si tamen Testator expresserit se velle ut pijs alijs causis bona ista applicentur, tunc poterit Episcopus agere pro causa pia, si fortè propinqui Testatoris obdilerent.

Pia tamen alia legata eiusdem Testatoris in eodem illo testamento descripta, in alios pauperes distribuenda sunt: legata enim pia valent, etsi hæredis institutio sit nulla.

Testamentum Episcopi.

CASVS VIII.

De quibus bonis testari possit Episcopus?

Prohibita potest testari de patrimonio, & industriâ acquisitis.

Respondeo Primo, Potest Episcopus, sicut & quouis alius beneficiarius, testari de bonis patrimonialibus, vel sua industria acquisitis, in qualuis causas siue pias, siue prophanas, relinquendo ea consanguineis, etsi minime egeant: nec opus est ad hoc facultate Summi Pontificis, praesertim hoc tempore, ut probat Couar. in cap. 1. de Testamentis, nu. 5. dicitque esse sententiam communem.

Non verò de ijs quæ supersunt honesta iustitiam.

Dico Secundo, De bonis ex beneficio, vel Episcopali dignitate acquisitis, quoad eam partem quæ superest honestæ sustentationi, sicut non potest sine peccato mortali eam expendere in vsus prophanos in vitâ, ita multò minus potest de eâ ad causas prophanas testari: siue obtinerit licentiam à Summo Pontifice, siue non. Ita plerique Doctores cum Nauarro. Illa enim pars ex mente Ecclesiæ & fundatorum, debet expendi in pios vsus, etiamsi concedamus ipsum, & quemuis beneficiarium, obtinuisse illius dominium; quia acquisiuit illud cum tali onere. Et quamuis aliqui contrarium teneant, & putent Episcopum posse omnia talia bona relinquere consanguineis, ob consuetudinem, quam putant vigere in Galliâ, Germaniâ, & Belgio, vbi Camera Apostolica nullum habet ius spoliiorum: tamen plerique sentiunt cum Nauarro, cuius sententia seruatur pas-

CASVS IX.

Titius praelegauit bona quaedam filio suo Caio, eique substituit sorores ipsius, in euentu quo Caius moriatur naturaliter, non accepto statu honorabili. Caius sit Religiosus.

QVÆRITVR, An bona Caii legata ex vi huius substitutionis peruenire debeant ad eius sorores, vel iure consuetudinario ad eius matrem superstitem, quæ secundas nuptias contraxit, cum ibi soleant parentes superstites in bona filiorum inestimatorum succedere?

Actio ex substitutione & ex statuto consuetudinario.

Quia res ista à Clarissimis Iuriscòsultis isthic tractata est, qui omnes circumstantias meliùs norunt, & ad forum externû pertinet, non censui me im-

35

me immiscendum. Quod si solum queratur ob conscientiam, utraque sententia est satis probabilis, ut utraque pars possit esse secunda si quid ex illa hereditate possidet. Quia tamen heredes scire desiderant quid ego sentiam, paucis expediam. Itaque

Ratio pro
hæc foro-
ribus.

Respondeo, Et in foro conscientie, & in foro externo puto iudicandum pro fororibus. Ratio est, Nam in testamentis & ultimis voluntatibus etiam in foro externo (quando alia solemnitates iure requisitæ non desunt) spectanda est mens testatoris, etiam si rigor verborum non conuincat.

l. 96. 7. de Reg. Iuris. ubi dicitur, *In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda est eius qui eas protulisset.* Atqui dubium non est quin mens testatoris fuerit ut forores succederent, cum aperte illas substituerit: si enim voluit eas succedere in euentum quo frater moreretur naturaliter, non acceperat statum honorabili, quæ ratio potuit illum mouere, ut idem non vellet, si moreretur ciuilitate? Nec refert quod non videatur mortuus ante statum illum, sed ipsius status acceptio: Non enim id curauit testator, cum nihil ad rem faciat, quia tantum videtur voluisse significare forores debere succedere si filius decederet non in toto matrimonio. Vocat autem matrimonium statum honorabile, forte quia audierat ita vocari ab Apostolo ad Heb. 13. vel vt excludat illegitimos. Accedit, quod testamentum inter liberos sit maxime fauorabile; vnde etiam valet in foro externo est alique solemnitates alias requisitæ desint, vt habetur l. *Hac consultißima* §. *Ex imperfecto*, C. de Testamentis. vbi Bartolus n. 2. & 3. & alij passim Doctores. Ergo sicuti in ambiguis iudicandum pro dote, l. 85. 7. de regul. Iur. ob fauorem dotis; ita in hoc casu iudicandum in fauorem liberorum, maxime cum secunde nuptiæ & testatoris & liberis sint odiosæ. Denique vitanda est interpretatio vltimæ voluntatis, quæ illam facit carentem ratione, & amplectenda, quæ facit prudentem & circumspexam. Quam ob causam quod dispositum est in casu mortis naturalis, debet intelligi dispositum in casu mortis ciuilibis, nisi contrarium sit expressum: supposito quod Monasterium non succedat.

Testamentum
respon-
dit filiorum
valet, licet
careat so-
lemnitati-
bus.

Nec obstat quod in loco illo dicantur succedere parentes liberis intestatis sine prole decedentibus; quia id intelligendum de bonis omnino liberis, non autem de illis quæ vinculo fidei commissi obstricta.

26
Soluntur
argumenta
pro matre.

Si dicas cessare fidei commissum, quia cessat conditio: Respondeo non cessare conditionem, vt ex prædictis satis colligitur. Illa enim conditio prudenter & secundum mentem testatoris est interpretanda. In foro tamen externo factum est aliquod præiudicium aduersus forores, quod permiserint matrem succedere. Possent tamen dicere se reuerentiâ maternâ permisisse; & si erant minores, petere restitutionem in integrum.

Portio
primogeni-
tati quo-
usque
possit gra-
uari.

CASVS X.

Titius pater reliquit Sempronio filio natu maiori hereditatem cum onere ut fratrem inuicem cum suis sustentet.

QVÆRITVR, Quousque hæc obligatio sese extendat?

AD hæc responderi exactè non potest absque cognitione iuris Anglicani. Solum in genere dici potest hereditatem illam, quam Titius Sempronio primogenito suo reliquit, & relinquere iure tenebatur, non potuisse amplius grauari, quam lex Anglicana vel consuetudo nobilitatis conditionis concedat, quæ habet vt primogenitus provideat fratribus & fororibus de alimentis vel dote. Vnde cum Sempronius solum vnum fratrem habuerit, tenetur huic provide de alimentis, nisi forte Titius pater ei antea providearit: non autem omnibus eius filijs & filiabus.

27

Porro certum videtur non potuisse ita grauari vt Sempronius non possit viuere secundum dignitatem & splendorem maiorum suorum: quia id planè videtur contra intentionem Legum, quæ indicè totum primogenito assignant, vt splendor familiæ in ipso conseruetur. Quare tota dispositio Titij qua parte iustum & rationabilem modum excedere iudicabitur, censenda inualida, ita vt Sempronium in conscientia non obliget.

Maior na-
tu non est
grauandus
vt alijs cu
imminu-
tione sta-
tus sui suc-
currat.

CASVS XI.

Virum Testamentum manu propria à Testatore ad pias causas confectum & subscriptum, non adhibitis testibus sit validum?

Testa-
mentum
ad pias
causas
subscri-
ptum sed
sine testi-
bus.

VIDetur non esse validum: quia ad tale testamentum saltem duo testes requiruntur, vt patet cap. *Relatum*, 1. de Testamentis.

28

Sed contraria sententia, Tale testamentum validum esse, videtur omnino verior. Quam tenet Molina disput. 134. Couar. in cap. *Relatum* n. 9. & 12. Corueus & Tiraquellus, quos ibidem citat Couar. Ratio est, Quia duo testes iure Canonico non requiruntur ad testamenti in piam causam conditi necessariam solemnitatem, quasi sine illis testamentum sit inualidum (sicut iuxta plurimorum sententiam requiritur certus testium numerus iure ciuili ad testamenta in causas profanas) sed solum ad necessariam probationem, vt supra dicti auctores irradunt, & aperte colligitur ex d. cap. *Relatum*, ponderando rationem quam adfert, nimirum; quia *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum*: vbi insinuat aperte testes requiri ad probationem, non ad validitatem: quæ duo multum differunt: Nusquam enim iure Canonico statutum est vt testamentum ad piam causam, si testibus careat, habeatur pro infecto.

Affirmatur
esse vali-
dum.

Neque refert si dicas id iure Ciuili statutum in genere de omnibus testamētis: quia summus Pontifex derogauit iuri Ciuili hac in parte, in fauorem salutis animæ, ne bonorum operum cursus in eo articulo, quo quisque maxime pro sua anima est sollicitus, impediretur. Vnde non voluit aliud ad talia testamenta requiri, quam quod iure Gentium est necessarium, vt ipse Doctores tradunt: nimirum, vt testator habeat potestatem testandi, & heres vel legatarius sit capax, & duo testes sufficient ad probationem, si aliunde non constet. Vnde si aliunde constet de voluntate libera testatoris, nimirum quia agnoscitur manus eius, nec occurrit vlla iusta ratio dubitandi quin hæc fuerit eius voluntas, non opus est etiam in foro externo probatione testium. Nam iure Gentium scriptura propria in maximis quibusque causis satis est.

29
Deroga-
tum est hæc
iuri ciuili.

CASVS

CASVS XII.

Testa-
mentum
propria
manu
scriptum,
sine testi-
bus.

Parochus quidam in diœcesi Gandensi scripsit anno 1607. suum testamentum, sed non adhibitis testibus: quos tamen constituerat adhibere. Nam ita scribit, Acta sunt hæc coram his testibus ad hoc specialiter vocatis. Deinde relictus est locus ubi testium nomina scriberentur. Neglexit deinde Parochus testes adhibere. Imò cum in morbum incidisset, iussit vocari Notarium & testes, tanquam aliud testamentum conditurus. Sed cum Notarius non adesset, accidit illum è vita decedere, priusquam aliud conderet.

QVÆRITVR, An prius testamentum sit validum?

29
Consuetu-
do loci.

Videtur esse validum, quia Gandavi est consuetudo (quæ ad totum territorium extenditur) vt vltima voluntas scripto manus propriæ expressa, habeatur valida, etiam si nulli testes fuerint adhibiti.

Videtur
inualidum.

Respondeo, Re bene expensa, hoc testamentum videri inualidum. Ratio est, quia non fuit perfectum, sed relictum est imperfectum, idque de industria: atqui testamentum imperfectum est inualidum. L. Si is qui testamentum. & L. Ex ea scriptura. Qui Testamenta fac. pos. L. Furiosum. C. Qui test. fac. possunt. Denique hæc est communis sententia Doctorum, vt ostendit Couar. de Testamentis cap. 11. n. 13. vbi eadem confirmat.

Consuetudo
repugnans
Iuri com-
muni, stri-
ctè inter-
pretanda.

Nec obstat dicta consuetudo loci, quia ea intelligenda est de scriptura omnino perfecta, quam testator voluit esse plenam & perfectam. Cum enim ea consuetudo repugnet Iuri communi, strictè interpretanda est; præsertim cum agatur in fauorem piæ causæ. Si enim testamentum fuerit inualidum, succedet Ecclesia, cum bona illius Parochi omnia ab Ecclesia quæ rexit, prouenerint.

CASVS XIII.

Compē-
satio tes-
tamenti
promissi.

Aurelia prestittit marito suo multa obsequia indebita spe fauorabilis testamenti, quod maritus addixerat. Ille autem intestatus moritur.

QVÆRITVR Primò, An possit sibi partem ex defuncti viri supellectile vindicare, quæ spei suæ respondeat?

QVÆRITVR Secundò, An possit Aurelia retinere auream catenam quam iussit maritus eius pro illa fieri, vt eius obsequia compensaret?

30

AD Primum: Respondeo, Secundum rigorem Iuris non posse Aureliam sibi illam partem ex supellectile viri defuncti vindicare. Neq; enim nomine compensationis, neque nomine donationis id potest; tantum enim duo hi tituli possunt hic prætendi.

Non potest
sibi aliquid
vindicare
nomine
compē-
sationis.

Non nomine compensationis: quia quod voluerit carere prole & matrimonij voluptate, & conseruare viri famam, & multa obsequia indebita ei impendere, nõ fecit animo exigendi mercedem; neq; hoc modo à marito fuerunt excepta.

Neque fecit animo consulendi marito, eiusque re bene gerendi, sed fecit animo consulendi rebus suis, nempe vt his modis induceret maritum in sui amorem; & mediante amore ad condendum testamentum in sui fauorem. Itaque, sicut famulus aliquis qui apud dominum suum vult permanere, priuat se multis commodis quæ apud alios haberet, eique multa obsequia indebita præstat, non vt rem domini melius gerat, sed vt hac ratione dominum inducat ad conferendum aliquod officium, quod animo præcepit, non potest ratione priuationis illorum commodorum, vel ratione obsequiorum indebitorum aliquid accipere, si casu mors domini spes eius intercepit: ita neque Aurelia in illo euentu. Confirmatur, Quia compensatio non habet locum nisi vbi est debitum ex iustitia liquidum, vt omnes Doctores docent: atqui ea omnia quæ Aurelia præstitit, non causant debitum ex iustitia in viro, sed solum ex gratitudine: ergo non potest vt compensatione.

Sed neque nomine Donationis; quia donatio facta non fuit, sed tantum habuit animum donandi; vt in casu narratur.

Neque etiã
nomine
donationis.

Ad Secundum: Respondeo, Probabile videri secundum episcopiam, Aureliam posse retinere illam auream catenam, quam pro ea maritus iusserat fieri vt eius obsequia compensaret; vel si hanc nõ potuit obtinere impediens hæredibus, quanti illa valebat. Ratio est, Quia, vt hic narratur, maritus iam conuenerat cum aurifabro vt vxori catenam auream conficeret: quo actu satis significauit exterius voluntatem suam esse, vt vxor catenam hanc haberet, nisi eam voluntatem reuocaret. Neque refert quòd hic non interuenerit expressa donatio; quia sufficit donatio implicita & virtualis: atqui actus ille ceteri potest implicita & virtualis donatio; nam ex vi illius prouenisset donatio expressa, nisi mors interuenisset. Virtualis autem donatio in foro conscientie & intra limites iuris nature, eam vim habet, quam expressa, nisi reuocetur.

31
Aurelia
potest reti-
nere istam
catenam.

Adde, Iure naturali voluntate transferri dominia; voluntate, inquam, signo externo declarata. Atqui hic fuit sufficiens voluntas in marito, qua vellet Aureliam fieri dominam huius catenæ, eaque satis fuit declarata, quando iussit illam in eum finem fieri: ergo. Sentio igitur Aureliam non esse cogendam in foro conscientie vt catenam, vel valorem catenæ acceptum in supellectili restituat heredibus mariti.

32
Sola vo-
luntate
transfe-
runtur
dominia.

CASVS XIV.

Titius in testamento suo statuit, his verbis: Ordino & requiro à principali meo hærede, vt mittat ad Dominam nostram Montis ferrati, simul cum imagine Domine nostræ ex argento duarum marcarum.

QVÆRITVR Primò, Quot hæc sint obligationes?

QVÆRITVR Secundò, An illa obligationes sint personales an reales?

QVÆRITVR Tertio, A quo tolli vel commutari possint?

AD Primum: Respondeo, Sunt hæc duæ obligationes; altera mittendi hominis peregrinationis

Dispensa-
tio in tes-
tamento.

33

Sunt dua obligatio- nes.

Amba Reales.

nationis causa; altera mittenda simul statua, quam ibi offerat: id enim aperte pra se fert illa loquendi forma.

Ad secundum: Vtraque obligatio est realis, ac proinde transit ad heredes. Sic Doctores communiter docent votum mittendi hominem ad Limina Apostolorum, aut in subsidium terre sanctae esse reale, & transire ad heredem. Vide Syluestrum V. Hereditas. 3. qu. 12. & V. Votum. 2. qu. 11. & quavis Archidiaconus dicat aliquos putare votum mittendi incertum hominem, seu hominem in genere, esse personale: ipse tamen eam opinionem non approbat: & sane caret fundamento; si enim reale est votum mittendi Sempronium, vt omnes fatentur, cur non etiam mittendi aliquem hominem? Ideo enim tale votum est reale, quia totum vel praecipuum onus est ex sumptu, qui faciendus est.

34. Non possunt a Confessariis commutari in alia pia opera.

Ad Tertium: Non possunt Confessarii (qui alioquin potestatem habent vota commutandi) tale onus heredi in alia pia opera commutare: quia haeres non tenetur ex voto, sed ex ordinatione defuncti; ac proinde ex quasi contractu: hoc ipso enim quo adit hereditatem, sponte suscipit omnia onera que defunctus imponit. Vnde sicut alias vltimae voluntatis dispositiones tales Confessarii non possunt mutare, ita nec hanc. Imo etiam si defunctus nihil ordinasset, sed solum fecisset votum mittendi hominem, adhuc nihil puto tales Confessarios posse circa heredem: quia haeres non tenetur in mediata ex voto, sed ex quasi contractu: vt diximus lib. 2. de Iustit. cap. 40. num. 66. sicut si promissisti Titio votum eius soluere, non possum te liberare. Et quamuis haeres ille originaliter obligetur ex voto, hoc tamen votum commutare Confessarii isti non possunt, cum auctor neque cupiat, neque verò extet. Non enim potest votum commutari nisi petente auctore, eoque viuente: nam requiritur acceptatio eius, & consequenter tacitum votum circa nouam materiam.

35. Recurri hic potest ad Nuntium Apostolicum.

Itaque recurrendum est ad eos qui possunt in vltimis voluntatibus, seu oneribus inde proueniens dispensare. Potest autem meo iudicio in praesenti casu Illustrissimus Dominus Nuntius Apostolicus: quia sufficiens causa subest, nempe magnus sumptus, & tenuitas haeredis; & quia est haeres secundus seu mediatas, scilicet nepos Testatoris: nam haeres proximus, nempe parens huius, neglexit. Posset res fieri absque sumptu notabili, si expectaret donec inueniat aliquem qui illam peregrinationem obeat, cui posset committi vt eadem opera etiam lubeat peregrinationem hic a Testatore praescriptam.

VECTIGAL

CASVS I.

Quidam Castellanus seu Gubernator Arcis regia accepit a caupone in singulos menses 30. Philippicos, & cereuisiam domui suae necessariam, ea conditione, vt caupo posset a ciuibus ex vrbe ibi potantibus meliori pretio ob immunitatem a vectigalibus, exigere unum liardum in singula pocula.

Vectigal impositum ciuibus in Arce regia potantibus.

QVÆRITVR Primò, An iuste possit Castellanus iste lucrum illud sibi sumere?

QVÆRITVR Secundò, An iuste possit a caupone tantum exigere?

Ad Primum: Respondeo, Non video vllam rationem cur merito quis possit dubitare an iuste Castellanus iste lucrum illud sibi possit sumere; quandoquidem ciuibus magna in eo fiat gratia, & nulli fiat iniuria: sicut enim Regia Majestas potuisset hoc lucrum sibi vindicare, ita potuit illud Castellanis concedere: & quod alijs concessum est, etiam huic vsurpare licet. Nec refert quod militibus in arce dentur ista paulò minori pretio: quia potest illis facere maiorem gratiam si velit, quam ciuibus; nec villo iure tenetur concedere ciuibus quod concedit suis militibus. Satis est quod ciues non grauet supra communem estimationem qua est in oppido: quod infra hanc estimationem exigitur ab illis, est gratia, non debitum. Idem receptum in omnibus regnis. Sicut enim Clericis in huiusmodi sit gratia vectigalium & impositionum, ita etiam militibus in suis locis.

Ad secundum: Respondeo, Supposito quod lucrum istius liardi in singulos menses tanti aestimetur (de quo non video dubitari) non video cur Castellanus non possit pro eo 30. Philippicos, & cereuisiam domui suae necessariam accipere. Cum enim auctarium istud iustum sit, cur non possit iusto pretio vendi vel elocari? Idem dico de 7. illis florenis quos accipit a Tabernario in singula vasa vini pro iure vnus placca in singula pocula. Neque vllus est Doctorum qui in supradictis contrarium sentiat, vel dubitandum iudicet, quantum liquet ex libris eorum, qui de materia vectigalium scripserunt.

CASVS II.

An, vt Titius sit immunus a vectigalibus, sufficiat Maiores illius ab 80. annis fuisse immunes?

Vt Titius probet suam Hydalgiam, & consequenter exemptionem a vectigalibus &c. non sufficit si probet suos Maiores olim tales fuisse: quia etiam si ita esset, ipse tamen, & parentes, & alii possent non esse Hydalgi; quia nobilitas varijs modis potuit esse amissa. Amittitur enim multis modis, vt ostendit Tyraquellus. Idque videntur Maiores ipsius iam ab 80. annis confessi, cum soluerint vectigalia, vel impositiones factas a Magistratibus. Si dicat illos inique ad id fuisse compulsos, hoc est probandum: nec sufficit sola assertio, vel etiam fama; praesertim cum tanto tempore Magistratus videatur praescripisse, ipsis non facientibus protestationem dum soluerent. Nisi clarè probetur ista iniuria, non video illi remedium a iure. Si tamen possit probare Maiores suos fuisse nobiles, posset confugere ad gratiam Regiam, & supplicare pro restitutione iniuriae, saltem pro sua persona.

Hydalgia importat immunitatem a vectigalibus.

B. VOTVM.